

[Strona Główna](#) > ... > [Sprawy Rodzinne I Dziedziczenie](#) > [Własność W małżeństwie I związkach Partnerskich](#) > [Małżeńskie Ustroje Majątkowe](#) > [Germany](#)

Małżeńskie ustroje majątkowe

 Niemcy

Autor treści:

European Judicial Network
(in civil and commercial
matters)

1 Czy w tym państwie członkowskim obowiązuje ustawy małżeński ustrój majątkowy? Jaka jest jego treść?

Kwestie dotyczące tego, komu przysługuje prawo własności majątku nabytego w trakcie trwania małżeństwa i w jaki sposób dokonuje się podziału tego majątku po ustaniu małżeństwa, reguluje w każdym przypadku określony ustrój majątkowy wynikający z prawa rodzinnego. Majątkowe skutki zawarcia małżeństwa podlegają przepisom dotyczącym małżeńskich ustrojów majątkowych, które zawiera niemiecki kodeks cywilny (Bürgerliches Gesetzbuch – BGB). W BGB przewidziano następujące ustroje majątkowe: wspólność przyrostu majątkowego (*Zugewinnngemeinschaft*), rozdzielnosc majątkową (*Gütertrennung*) i fakultatywną wspólność przyrostu majątkowego (*Wahl-Zugewinnngemeinschaft*).

2 Jak małżonkowie mogą zorganizować swoje stosunki majątkowe? Jakie są w tym przypadku wymogi formalne?

Wspólność przyrostu majątkowego ma zastosowanie, jeżeli małżonkowie nie uzgodnią inaczej w umowie majątkowej małżeńskiej zawartej w formie aktu notarialnego. Wspólność przyrostu majątkowego oznacza rozdzielnosc majątkową w trakcie trwania małżeństwa i wyrównanie dorobków, tj. wzrostu wartości majątku każdego z małżonków w trakcie trwania małżeństwa, po ustaniu ustroju majątkowego.

Z kolei ustrój rozdzielnosci majątkowej małżonkowie mogą ustanowić wyłącznie w drodze umowy zawartej w formie aktu notarialnego. Rozdzielnosc majątkowa oznacza zupełną rozdzielnosc majątków każdego z małżonków i nie przewiduje wyrównania dorobków po ustaniu małżeństwa. Każdy z małżonków zachowuje prawo własności majątku nabytego przed zawarciem małżeństwa i w trakcie jego trwania. Ustrój rozdzielnosci majątkowej może mieć również zastosowanie w przypadku braku wyraźnych ustaleń umownych między małżonkami, np. jeżeli w umowie majątkowej małżeńskiej małżonkowie zniosą lub wyłączą określony ustrój majątkowy i nie wybiorą zamiast niego innego ustroju.

Jeżeli chodzi natomiast o wspólność majątkową, małżonkowie również mogą ustanowić ten ustrój wyłącznie w drodze umowy zawartej w formie aktu notarialnego. W ramach wspólności majątkowej majątek nabyty przed zawarciem małżeństwa oraz majątek nabyty w trakcie trwania małżeństwa tworzą zwykle majątek wspólny małżonków (*Gesamtgut*). Ponadto każdy z małżonków może posiadać majątek szczególny (*Sondergut*), który nie należy do majątku wspólnego małżonków. Taki majątek szczególny obejmuje prawa majątkowe, których nie można przenieść w drodze czynności prawnej, np. wierzytelności niepodlegające zajęciu lub udział w spółce. Ponadto każdy z małżonków może włączyć niektóre przedmioty do swojego majątku szczególnego. Małżonkowie mogą również ustanowić szczególną formę wspólności majątkowej, tj. wspólnotę dorobku (*Errungenschaftsgemeinschaft*). W tym celu mają obowiązek wskazać w umowie majątkowej małżeńskiej, że cały majątek nabyty przed zawarciem małżeństwa stanowi ich własny majątek odrębny (*Vorbehaltsgut*).

Fakultatywna wspólność przyrostu majątkowego jest francusko-niemieckim ustrojem majątkowym, którego celem jest uniknięcie potencjalnych problemów w stosunkach prawnych między obywatelami Francji

a obywatelami Niemiec, które mogą powstać wskutek różnic między ich małżeńskimi ustrojami majątkowymi. Jeżeli małżonkowie wybrali ten rodzaj ustroju majątkowego, ich majątki pozostaną odrębne podczas trwania małżeństwa, tak jak ma to miejsce w przypadku niemieckiego ustroju wspólności przyrostu majątkowego. Wyrównanie dorobków między małżonkami następuje dopiero po ustaniu ustroju majątkowego. Pomimo merytorycznych podobieństw do niemieckiego ustroju wspólności przyrostu majątkowego fakultatywna wspólność przyrostu majątkowego ma szereg szczególnych cech typowych dla systemu francuskiego. Przykładowo przy wyrównywaniu dorobków nie bierze się pod uwagę zadośćuczynień za krzywdę ani nieprzewidzianych wzrostów wartości nieruchomości (np. poprzez zakwalifikowanie jej jako działki budowlanej).

3 Czy istnieją ograniczenia swobody organizowania małżeńskich stosunków majątkowych?

Jeżeli małżonkowie uznają, że ustawowy ustrój majątkowy, tj. wspólność przyrostu majątkowego, nie jest dla nich odpowiedni, mogą zawrzeć umowę majątkową małżeńską w formie aktu notarialnego. W umowie tej mogą uzgodnić rozdzielną lub wspólną majątkową bądź dokonać ustaleń stanowiących odstępstwo od przepisów ustawowych regulujących określony ustrój majątkowy. W umowie można również określić warunki podziału świadczeń rentowych/emerytalnych lub alimentacyjnych.

Zawierając umowę majątkową małżeńską, należy jednak zadbać o to, żeby poczynione ustalenia były rzeczywiście ważne. Przykładowo jeżeli umowa majątkowa małżeńska jest niekorzystna wyłącznie dla jednego z małżonków i zachodzą określone inne przesłanki, umowa ta może zostać uznana za niezgodną z przyjętymi zasadami współżycia społecznego i – w konsekwencji – za nieważną. Wówczas w dalszym ciągu stosuje się przepisy ustawowe, od których teoretycznie odstąpiono w umowie majątkowej małżeńskiej. Orzecznictwo w tym zakresie jest bardzo zróżnicowane. Faktyczną niezgodność ustaleń z przyjętymi zasadami współżycia społecznego i w rezultacie ich nieważność bądź konieczność dostosowania ustaleń można ostatecznie stwierdzić wyłącznie po przeanalizowaniu konkretnej sprawy.

4 Jakie są skutki prawne rozwodu, separacji lub unieważnienia małżeństwa dla majątku małżeńskiego?

W ramach ustawowego ustroju majątkowego, tj. wspólności przyrostu majątkowego, wyrównanie dorobków ma miejsce po ustaniu ustroju majątkowego (np. wskutek śmierci jednego z małżonków, rozwodu lub zawarcia umowy ustanawiającej inny ustrój majątkowy). Wyrównanie dorobków oznacza, że małżonek, którego dorobek uzyskany w trakcie trwania małżeństwa jest większy niż dorobek drugiego małżonka, ma obowiązek wyrównać dorobek tego małżonka poprzez zapłatę kwoty odpowiadającej połowie różnicy wartości między dorobkami.

W ramach wspólności majątkowej w przypadku rozwodu następuje podział wspólnego majątku po uregulowaniu wszelkich zobowiązań. Co do zasady każdy z małżonków jest wówczas uprawniony do połowy wartości pozostałej nadwyżki. Jeżeli natomiast małżonkowie wybrali rozdzielną majątkową, po ustaniu małżeńskiego ustroju majątkowego nie przeprowadza się wyrównania dorobków z uwagi na całkowitą odrębność majątków obojga małżonków.

Wybór małżeńskiego ustroju majątkowego pozostaje bez uszczerbku dla prawa do świadczeń alimentacyjnych. Jeżeli małżonkowie zamieszkują osobno, nie uzyskawszy rozwodu, małżonek znajdujący się w niedostatku ma – co do zasady – prawo do otrzymywania świadczeń alimentacyjnych od małżonka, którego sytuacja finansowa pozwala na wypłatę takich świadczeń. Prawo do zgłoszenia roszczenia alimentacyjnego przysługuje jednak małżonkowi wyłącznie do chwili uprawomocnienia się wyroku orzekającego rozwód. Po orzeczeniu rozwodu przez sąd małżonek znajdujący w niedostatku ma jednak prawo – w określonych okolicznościach – wnieść o zasądzenie świadczenia alimentacyjnego od byłego współmałżonka. W przepisach uznano następujące rodzaje świadczeń alimentacyjnych: świadczenia alimentacyjne z tytułu opieki nad dzieckiem, z tytułu podeszłego wieku, choroby lub niepełnosprawności oraz z tytułu bezrobocia, świadczenia wyrównawcze, świadczenia alimentacyjne na czas trwania nauki, dalszego kształcenia i przekwalifikowania, a także świadczenia alimentacyjne wypłacane ze względu na zasady słuszności.

Jeżeli zachodzą przesłanki unieważnienia małżeństwa, nawet po takim unieważnieniu małżonkom w określonych przypadkach może przysługiwać prawo do odszkodowania/zadośćuczynienia i świadczeń alimentacyjnych.

5 Jakie są skutki śmierci jednego z małżonków dla ich małżeńskiego ustroju majątkowego?

Jeżeli chodzi o wspólność przyrostu majątkowego, po śmierci jednego z małżonków dorobek wyrównuje się poprzez zryczałtowane zwiększenie ustawowego udziału spadkowego (*gesetzlicher Erbteil*) o jedną czwartą, bez względu na to, czy w trakcie trwania małżeństwa wartość majątku zmarłego małżonka faktycznie się zwiększyła. Jeżeli pozostający przy życiu małżonek nie jest spadkobiercą lub odrzucił spadek, może wnieść o wyrównanie rzeczywistego dorobku, a także o minimalny zachówek (*kleiner Pflichtteil*). Wysokość tego minimalnego zachowku oblicza się na podstawie ustawowego udziału spadkowego, przy czym nie uwzględnia się zryczałtowanego zwiększenia o jedną czwartą wartości dorobku.

Jeżeli małżonkowie przyjęli ustrój rozdzielności majątkowej, po ustaniu małżeństwa nie przeprowadza się zryczałtowanego wyrównania dorobków. Zastosowanie ma ogólny porządek dziedziczenia.

W ramach wspólności majątkowej masa spadkowa składa się z połowy majątku wspólnego, z majątku odrębnego oraz majątku szczególnego spadkodawcy. Udział spadkowy pozostającego przy życiu małżonka ustala się zgodnie z przepisami ogólnymi.

6 Który urząd jest uprawniony do podejmowania decyzji w kwestiach związanych z małżeśmym ustrojem majątkowym?

Organem właściwym do rozpoznawania spraw majątkowych, tj. prowadzenia postępowań dotyczących roszczeń powstałych na gruncie prawa małżeńskiego majątkowego, w szczególności dotyczących wyrównywania dorobków małżonków, jest sąd rodzinny.

7 Jaki wpływ ma małżeśmym ustrój majątkowy na stosunki prawne między małżonkiem a osobą trzecią?

Małżonek odpowiada zwykle wyłącznie za własne długi i wyłącznie własnym majątkiem. Zasada ta nie dotyczy jednak czynności dokonywanych w celu zaspokojenia codziennych potrzeb rodziny w rozsądnym zakresie.

Jeżeli chodzi o wspólność przyrostu majątkowego, małżonek może swobodnie rozporządzać swoim majątkiem, ale przewidziano wyjątki od tej zasady. Jeżeli jeden z małżonków ma zamiar rozporządzić całym lub niemal całym swoim majątkiem (sprzedać go, oddać itd.), ma obowiązek uzyskać zgodę drugiego małżonka. Ta sama zasada ma zastosowanie wówczas, gdy małżonek ma zamiar rozporządzić przedmiotami, których jest wyłącznym właścicielem, ale które wchodzą w skład gospodarstwa domowego małżonków.

Z kolei w ramach rozdzielności majątkowej każdy z małżonków może swobodnie rozporządzać całym swoim majątkiem i nie ma obowiązku uzyskania zgody drugiego małżonka na rozporządzenie przedmiotami urządzenia domowego.

Jeżeli małżonkowie wybrali ustrój wspólności majątkowej, co do zasady wspólnie rozporządzają swoim majątkiem wspólnym, chyba że w umowie majątkowej małżeśmym przewidziano, że majątkiem rozporządza jeden z małżonków. Z majątku wspólnego zaspokajają się wyłącznie te roszczenia, które wynikają z czynności prawnych dokonanych przez małżonka w trakcie obowiązywania wspólności majątkowej – o ile drugi małżonek zgodził się na dokonanie tej czynności – lub jeżeli czynność prawna jest skuteczna względem majątku wspólnego nawet bez zgody drugiego małżonka.

8 Krótki opis procedur podziału majątku i ustania stosunków majątkowych w tym państwie członkowskim

Podziału lokalu mieszkalnego małżonków i przedmiotów urządzenia domowego można dokonać wówczas, gdy małżonkowie pozostają w separacji lub gdy uzyskali rozwód. Jeżeli sprawa dotyczy innego przedmiotu majątkowego będącego wspólną własnością małżonków, przy czym małżonkom nie uda się osiągnąć w tej kwestii porozumienia, przedmiot ten sprzedaje się w drodze licytacji, a dochody z licytacji dzieli się między

małżonków.

9 Jakie są procedury rejestracji nieruchomości i jakie dokumenty lub informacje są zwykle wymagane?

Jeżeli małżonkowie przyjęli ustrój wspólności majątkowej, mają obowiązek złożyć umowę majątkową małżeńską zawartą w formie aktu notarialnego w urzędzie ds. rejestru nieruchomości i wnieść o dokonanie zmiany wpisu w rejestrze nieruchomości. W pozostałych przypadkach, tj. jeżeli małżonkowie nie wybrali wspólności majątkowej jako małżeńskiego ustroju majątkowego, nie ma potrzeby dokonywania zmiany wpisu w rejestrze nieruchomości.

■ Ostatnia aktualizacja: 04/11/2024

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.